

FINANȚAREA PROCESULUI DE „ÎNVERZIRE” A SPAȚIULUI RURAL AL UNIUNII EUROPENE. IMPACTUL CRIZEI COVID-19

FUNDING THE „GREENING” OF THE EU RURAL AREA. THE COVID-19 CRISIS IMPACT

Virginia Câmpeanu*

Institutul de Economie Mondială – Academia Română, București, România

Rezumat

Reformele succesive ale Politicii Agricole Comune (PAC) au condus la orientarea tot mai mare spre piață a agriculturii, concomitent cu integrarea cerințelor de protecție a mediului și întărirea sprijinului pentru dezvoltare rurală în toate statele membre ale Uniunii Europene. Acest articol are ca obiectiv prezentarea rezultatelor cercetării noastre¹ privind a) analiza în dinamică a procesului de „înverzire” a spațiului rural din Uniunea Europeană pentru combaterea schimbărilor climatice; b) analiza mecanismelor de implementare și finanțare a programelor și a plăților de înverzire acordate fermierilor din UE, cu relevarea unor considerente critice privind modul de aplicare a înverzirii și a măsurilor de agromediu în 2014-2020 și c) perspectivele procesului de înverzire și alocările financiare în noul Cadru Financiar Multianual 2021-2027. Rezultatele confirmă ambițiile Comisiei Europene referitoare la spațiul rural comunitar în contextul Pactului Verde European și măsurile inițiate în baza Planului european de redresare și reziliență, pentru depășirea cu celeritate a crizei sanitare provocate de pandemia de COVID-19.

Cuvinte-cheie: înverzire, finanțare agricultură, dezvoltare rurală, schimbări climatice, Pactul Verde European, pandemie

Clasificare JEL: Q110, Q140, Q540, O160, O570

Abstract

Successive reforms of the Common Agricultural Policy (CAP) have led to increasingly shifting of agriculture towards the market, while integrating environmental protection requirements and strengthening support for rural development in all the Member States of the European Union. This article aims to present the results of our research on a) dynamic of the "greening" process in the rural area of the European Union to combat climate change; b) the funding mechanisms for the programs implementation and greening payments to farmers, revealing some critical considerations on how greening and agro -environmental measures were applied into the EU rural area in 2014-2020 and c) the perspectives of the greening process by 2021-2027, as well as the financial allocations in the new Multiannual Financial Framework. The results confirm the European Commission's ambitions regarding the Community's rural area in the context of the European Green Deal and the measures initiated under the European Recovery and Resilience Plan, in order to promptly overcome the health crisis caused by the COVID-19 pandemic.

Key words: greening, agriculture finance, rural development, climate change, European Green Deal, pandemic

JEL classification: Q110, Q140, Q540, O160, O570

---

* Autor de contact: Prof. Dr. Virginia Câmpeanu, e-mail: virginiacampeanu@gmail.com.

¹ Articolul se bazează pe rezultatele cercetării autorului, realizate în cadrul studiului IEM/Academia Română *Impactul schimbărilor climatice asupra agriculturii în Uniunea Europeană. Particularități pentru România, 2021*, coordonat de Dr. Andreea – Emanuela Drăgoi.

1. De la dezvoltarea rurală sustenabilă la „înverzirea” spațiului rural și combaterea schimbărilor climatice în Uniunea Europeană

Agricultura, în special cea intensivă, exercită un impact negativ asupra mediului și asupra climei. Politica de dezvoltare rurală a Uniunii Europene joacă un rol esențial în sprijinirea tranziției către economia verde, care prevede creșterea economică în armonie cu sustenabilitatea socială și de mediu, ceea ce necesită integrarea cerințelor de protecție a mediului și întărirea sprijinului pentru dezvoltare rurală în toate statele membre ale Uniunii Europene.

Potrivit definiției date de Programul Națiunilor Unite pentru Mediu (UNEP, 2017) *"economia verde este o economie care are ca rezultat îmbunătățirea bunăstării umane și reducerea inegalităților pe termen lung, fără a expune generațiile viitoare la riscuri semnificative de mediu"*.

Integrarea cerințelor de protecție a mediului și întărirea sprijinului pentru dezvoltare rurală în toate statele membre ale Uniunii Europene s-au realizat în baza reformelor succesive ale Politicii Agricole Comune (PAC), începând cu *Agenda 2000 și care continuă până în prezent*. O trecere în revistă a orientărilor strategice ale UE în ultimii 20 de ani și a mecanismelor utilizate pentru realizarea treptată a obiectivelor de dezvoltare rurală verde relevă următoarele aspecte:

În Cadrul financiar multianual 2000-2006, politica de dezvoltare rurală a devenit parte integrantă a Politicii Agricole Comune, constituind Pilonul II al acesteia, în baza Agendei 2000 care a consacrat *începutul reconstrucției zonelor rurale și a politicilor de protecție a mediului* înconjurător în arealul rural din Uniunea Europeană. În acest prim stadiu, a avut loc o deplasare a priorităților PAC spre dezvoltare rurală și agromediu, punându-se accent pe protecția mediului pentru a se conserva biodiversitatea și peisajele rurale.

În următorul exercițiu financiar, 2007-2013 s-a implementat reforma cu același obiectiv de dezvoltare rurală sustenabilă, dar cu mecanisme și măsuri de sprijin diferite comparativ cu perioada anterioară. Pilonul II Dezvoltare Rurală a fost orientat pentru a sprijini agricultura ca furnizor de bunuri publice, prin funcțiile acesteia legate de mediul natural, precum și de dezvoltarea zonelor rurale. Menționăm că în această perioadă, a avut loc *unificarea surselor de finanțare rurală într-un fond unic* – Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR). Astfel, finanțarea sprijinului pentru dezvoltare rurală începe să se realizeze din FEADR, dar și din bugetele naționale ale statelor membre (în baza Regulamentului nr. 1698/2005).

Reforma PAC și implicit a politicii de dezvoltare rurală pentru următorul exercițiu financiar 2014-2020, a impus noi obiective mai ambițioase legate de mediu, aducând ca element de noutate absolută obiectivul de combatere a schimbărilor climatice și de adaptare a agriculturii prin schemele din *agricultură și prin măsuri de agromediu și climă în zonele rurale*. Noua reformă a asigurat o complementaritate a celor doi piloni ai PAC prin posibilitatea acordată fiecărui stat membru de a face transfer în anul 2014 între fondurile alocate Pilonului I (agricultură) către Pilonul II (dezvoltare rurală), în ambele sensuri, în funcție de interesele specifice naționale (Tabelul 1).

Încă din anul 2018 Comisia Europeană a pregătit o nouă reformă a PAC pentru exercițiul financiar 2021-2027, care a trebuit însă amendată în mod semnificativ, ca urmare a adoptării Pactului Verde European (decembrie 2019) și a crizei sanitare declanșate de pandemia de COVID-19. S-a stabilit o perioadă tranzitorie (2021-2022) în vederea redresării și rezilienței PAC post-COVID-19 și

pentru aplicarea măsurilor de reformă amendate în cursul anului 2020. Reforma PAC, armonizată cu Pactul Verde European, cu Strategia „De la fermă la consumator” (numită și „Strategia de la fermă la furculiță” sau „From Farm to Fork”, engl.), cu Strategia Biodiversității și cu Planul de redresare și reziliență pentru întreaga perioadă 2021-2027 a fost aprobată în luna mai 2021 (Tabelul 1). Ca element de noutate a fost introdusă obligativitatea adoptării de către fiecare stat membru a unui Plan strategic pentru PAC.

O lună mai târziu, în iunie 2021, Comisia Europeană a lansat *Viziunea pentru zonele rurale ale UE pe termen lung, până în anul 2040*, având ca principal obiectiv realizarea de zone rurale și comunități mai puternic conectate, reziliente și prospere (EC, 2021c). Această viziune pe termen lung pentru zonele rurale urmărește să abordeze dificultățile actuale ale spațiului rural european (îmbătrânirea populației, lipsa de conectivitate, infrastructura subdezvoltată, lipsa unor oportunități diverse de ocupare a forței de muncă și accesul limitat la servicii) prin: valorificarea oportunităților emergente ale tranziției verzi și digitale ale UE și a învățămintelor desprinse din pandemia de COVID-19; identificarea mijloacelor de îmbunătățire a calității vieții rurale; realizarea unei dezvoltări teritoriale echilibrate și stimularea creșterii economice (Tabelul 1).

Tabelul 1: Orientări ale Politicii de dezvoltare rurală a Uniunii Europene, de la sustenabilitate la înverzire și măsuri de combatere a schimbărilor climatice în perioada 2000-2040

An	Strategie	Perioada referință	Obiective dezvoltare rurală	Mecanisme
Agenda 2000 (1999)	Introducere în PAC a Pilonului II Dezvoltare Rurală (DR)	2000-2006	- deplasarea accentului PAC spre dezvoltare rurală și agromediu; - protecția mediului pentru a conserva modul european de viață rurală și peisajele rurale	- stimularea metodelor tradiționale și dezvoltarea agriculturii ecologice, care să contribuie la dezvoltarea durabilă a comunităților rurale; - diversificarea economiei rurale pentru crearea de noi locuri de muncă și venituri alternative în vederea stabilizării zonelor rurale, pentru protecția mediului și a peisajelor;
2003-2004	Reforma fundamentală a PAC	2007-2013	- dezvoltare rurală durabilă	- măsuri de sprijin de la produse la producători, de la reglementări de piață către dezvoltarea rurală și protecția mediului; - unificarea surselor de finanțare rurală într-un fond unic - Fondul Agricol European pentru Dezvoltare Rurală (FEADR);
2005	Noi măsuri de reformă a politicii de DR	2007-2013	- coordonare priorități UE și transpunere în politici de dezvoltare rurală; - asigurare concordanță între politica de dezvoltare regională, politica de coeziune și mediu;	- se asigură o complementaritate a celor doi piloni ai PAC prin transferul fondurilor între Pilonul I (politica de piață) și Pilonul II (politica de dezvoltare rurală), funcție de interesele fiecărui stat membru al UE; - măsurile de dezvoltare rurală sunt finanțate din FEADR și cofinanțate din

An	Strategie	Perioada referință	Obiective dezvoltare rurală	Mecanisme
			- abordare unitară a PAC privind piața și dezvoltarea rurală în toate statele membre;	resursele bugetare proprii ale statelor membre; - comunitatea poate lua măsuri și aproba programe de dezvoltare rurală în concordanță cu “principiul subsidiarității”, pe baza căruia se acordă prioritate zonelor cu cele mai bune condiții de realizare a unor produse cu performanță ridicată;
2013	Reforma PAC	2014 - 2020	Management sustenabil al resurselor naturale și dezvoltare teritorială echilibrată. - Cel puțin 30% din finanțarea FEADR trebuie consacrată investițiilor în domeniile mediului și climei, dezvoltării zonelor forestiere și îmbunătățirii viabilității pădurilor, măsurilor de agromediu - climă, agriculturii biologice și plăților Natura 2000. - În plus, cel puțin 5% din participarea FEADR trebuie consacrată inițiativei Leader.	Reglementările se focalizează pe dezvoltarea rurală și protecția mediului 118 programe de dezvoltare rurală pregătite de cele 28 de state membre pentru 2014-2020 Combaterea schimbărilor climatice și adaptarea agriculturii prin: 1. Înverzire: rotația culturilor, protecția pășunilor permanente, și protecția zonelor de interes ecologic 2. Scheme voluntare de dezvoltare rurală - măsuri de agromediu – climă, culturi organice, împăduriri, servicii de consiliere, investiții (ex. managementul gunoierului de grajd).
Iulie 2020	Stabilire buget pentru perioada tranzitorie a PAC	2021-2023	Pilonii I și II trebuie reglementați de un singur regulament „Plan strategic”/ fiecare stat membru, în loc să aibă reglementări separate care să guverneze plățile directe și respectiv politica de dezvoltare rurală.	Distribuție sprijin pentru dezvoltare rurală (PII): a) în 2021*: 1 % din cuantumul sprijinului din FEADR pentru întreaga durată a Planului strategic PAC; b) în 2022*: 1 % din cuantumul sprijinului din FEADR pentru întreaga durată a Planului strategic PAC; c) în 2023*: 1 % din cuantumul sprijinului din FEADR pentru întreaga durată a Planului strategic PAC.
Nov. 2020	Stabilire perioada tranzitorie pentru Politica Agricolă Comună (PAC) – Covid-19	2021-2023	Redresarea și reziliența P II Consolidare structură socioeconomică a zonelor rurale pentru rezistență la șocul unor viitoare crize precum emergența pandemiei de Covid-19. Abordarea impactului pandemiei, asigurând totodată o recuperare economică, ecologică, creșterea digitalizării zonelor rurale din UE.	Măsuri benefice pentru mediu și climă, care vor facilita redresarea și reziliența economiilor rurale: - continuarea normelor PAC din perioada 2014-2020 pentru plăți directe și dezvoltare rurală; - extinderea măsurilor excepționale de dezvoltare rurală adoptate în contextul crizei COVID-19. Alocare de Fonduri europene de redresare și reziliență în timpul

An	Strategie	Perioada referință	Obiective dezvoltare rurală	Mecanisme
				pandemiei de COVID -19 pentru dezvoltare rurală (prin FEADR).
2021 mai	Reforma PAC cu aplicare după perioada tranzitorie	2021-2027	<p>Atragerea tinerilor fermieri și facilitarea dezvoltării afacerilor în zonele rurale;</p> <p>Promovarea ocupării forței de muncă și a creșterii economice, incluziune socială;</p> <p>Dezvoltare locală în zonele rurale, inclusiv bioeconomie și silvicultură durabilă.</p>	<p>Pilonul II va continua să se concentreze pe:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ stimulente pentru fermieri, ▪ moduri mai prietenoase din punct de vedere ecologic, ▪ subvenții pentru fermierii care operează în zone cu constrângeri naturale, ▪ sprijin pentru agricultura ecologică, ▪ scheme de încurajare a investițiilor în infrastructură mai modernă sau mai eficientă din punct de vedere al resurselor la fermă sau la nivelul de procesare a alimentelor și ▪ sprijin continuu obligatoriu pentru LEADER. <p>5 Priorități DR pentru promovarea eficienței resurselor și sprijin pentru trecerea la nivel scăzut de carbon și reziliență la climă în economia agricolă și forestieră, cu centrare pe zone de interes:</p> <p>a) creșterea eficienței în utilizarea apei în agricultură (Zona de interes 5A);</p> <p>b) creșterea eficienței în utilizarea energiei în agricultură și procesarea alimentelor (Zona de interes 5B);</p> <p>c) facilitarea disponibilităților și consumului de energie din surse regenerabile, de produse secundare, deșeuri și reziduuri și alte materii prime non-alimentare pentru bioeconomie (Zona de interes 5C);</p> <p>d) reducerea emisiilor de GES și amoniac din agricultură (Zona de interes 5D);</p> <p>e) dezvoltarea conservării carbonului și sechestrarea acestuia în agricultură și păduri (Zona de interes 5E).</p>
2021 iunie	Viziunea pentru zonele rurale ale UE pe termen lung	2040	Realizarea de zone rurale și comunități mai puternic conectate, reziliente și prospere	<p><i>Comunități puternice</i> - se referă la angajamentele grupurilor de interes, guvernantei, la servicii și instrumente digitale.</p> <p><i>Comunități conectate</i> se referă la infrastructurile de transport public și digitale.</p>

An	Strategie	Perioada referință	Obiective dezvoltare rurală	Mecanisme
				<p><i>Comunități reziliente</i> se referă la sustenabilitatea economiilor bio și circulare în contextul menținerii resurselor naturale și culturale în timp ce fac față la crizele de climă, natură și economică.</p> <p><i>Comunități prospere</i> se referă la diversificare, valoare adăugată, locuri de muncă, noi întreprinderi și alfabetizare digitală.</p>

Sursa: Sinteză a autorului pe baza documentației consultate.

2. Rezultatele analizei procesului de înverzire a zonelor rurale pentru combaterea schimbărilor climatice la nivelul Uniunii Europene și al unor state membre

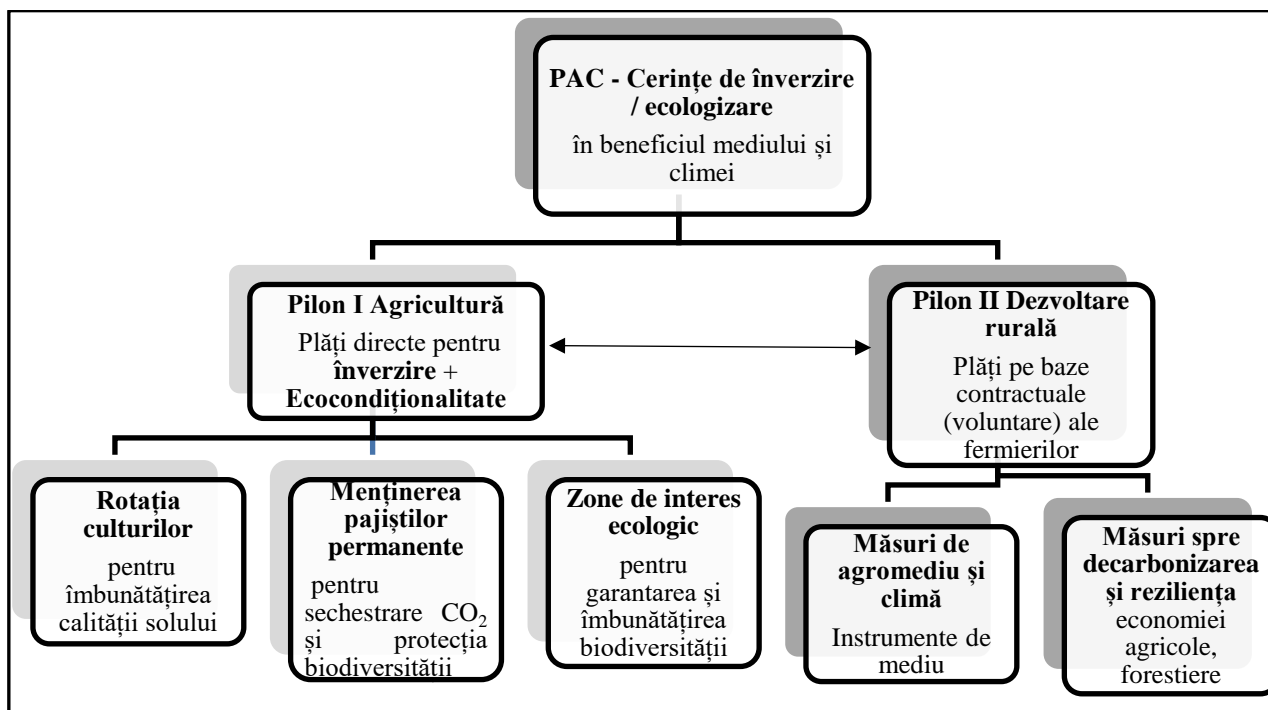
2.1 Cerințe în materie de înverzire a spațiului rural al Uniunii Europene

Înverzirea sau ecologizarea este de dată relativ recentă, devenind parte componentă a Politicii Agricole Comune (PAC) începând cu exercițiul financiar 2014-2020, ca modalitate de îmbunătățire a performanței în materie de mediu și climă a Politicii Agricole Comune a UE. Pentru introducerea unor practici agricole ecologice, pentru sechestrarea dioxidului de carbon și pentru biodiversitate, fermierii sunt compensați prin *plata pentru înverzire*, care este o schemă de plată directă pentru practici agricole benefice pentru climă și mediu (ECA, 2017).

Cerințele în materie de înverzire a spațiului rural al Uniunii Europene acoperă trei practici agricole, toate fiind menite să fie simple, generalizate, necontractuale și anuale și să aducă beneficii pentru mediu și climă (Figura 1). Plata pentru înverzire nu este o schemă facultativă. Toți fermierii care depun cereri în cadrul oricăreia dintre schemele de plăți directe ale PAC (Pilon I Agricultură) trebuie să depună și o cerere pentru a beneficia de plata pentru înverzire. Plata pentru înverzire a fost concepută cu scopul de a pune în aplicare principiul conform căruia fermierii trebuie recompensați pentru bunurile publice pe care le furnizează (în acest caz - performanța de mediu).

Pe lângă plata pentru înverzire, PAC dispune de încă două alte instrumente importante pentru atingerea obiectivelor legate de mediu și de climă, anume: a) *eco-condiționalitatea* (care este un sistem ce condiționează majoritatea plăților directe din cadrul Pilonului I al PAC de respectarea unui ansamblu de norme de bază care asigură bunele condiții agricole și de mediu ale terenurilor) și b) *măsurile legate de mediu și climă* din cadrul dezvoltării rurale (Pilonul II al PAC), din care se disting măsuri de agromediu - climă, și măsuri care să conducă la decarbonizarea și reziliența economiei agricole și forestiere (Figura 1).

Figura 1: Cerințe de înverzire a economiei agricole și forestiere din Uniunea Europeană în exercițiul financiar 2014-2020

Sursa: Reprezentare sintetică a autorului pe baza documentației consultate.

Măsurile de agromediu și climă din spațiul rural comunitar sunt similare plății pentru înverzire, în sensul că ele furnizează compensații fermierilor care adoptă anumite practici benefice pentru mediu și climă. Însă, spre deosebire de plata pentru înverzire, aceste măsuri sunt de natură contractuală, bazate pe angajamentul voluntar al fermierilor (Figura 1). Primele acordate fermierilor reflectă costurile suplimentare și pierderile de venit generate de angajamentele voluntare luate.

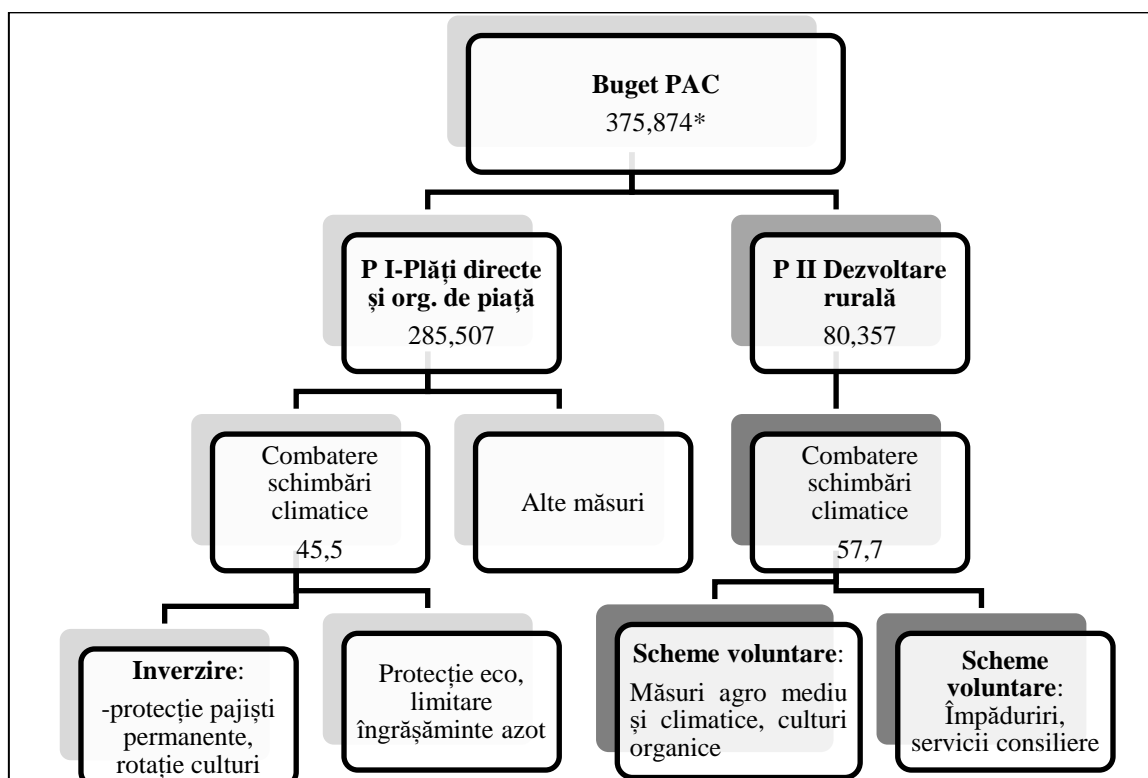
2.2 Finanțarea măsurilor de înverzire și de agromediu în spațiul rural european în Cadrul financiar multianual 2014-2020

În baza cadrului financiar multianual al Uniunii Europene pentru perioada 2014-2020, suma convenită ce revine Politicii Agricole Comune a marcat o scădere față de exercițiul financiar anterior ajungând la 362,79 miliarde euro în prețuri constante 2011, sau la 408,31 miliarde euro în prețuri curente (Regulamentul (UE) nr. 1311/2013). Acest buget a fost alocat pe fiecare an și pe fiecare stat membru al Uniunii Europene, cu un regim tranzitoriu pentru anul 2014, când fiecare țară membră, în cadrul plafonului negociat a avut posibilitatea să opereze transferuri de sume între cei doi Piloni ai PAC, în ambele sensuri, în funcție de interesele naționale. Structura cadrului financiar multianual pentru perioada 2014-2020 s-a modificat în anul 2015, în urma transferurilor între cei doi piloni ai PAC, decise de statele membre (Regulamentul (UE) nr. 2015/141). După modificările operate, peste 75% din pachetul de finanțare al PAC pentru întreg exercițiul financiar 2014-2020 s-a îndreptat spre Pilonul I al PAC (plăți directe către fermieri și măsuri de piață), restul de 24% fiind alocat pentru măsuri de dezvoltare rurală (Figura 2). În materie de finanțare a PAC există două fonduri europene

care derulează finanțarea în funcție de destinația banilor. Astfel, Fondul European de Garantare Agricolă (FEAGA) finanțează Pilonul I Agricultură, iar Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR) acordă sprijin pentru Pilonul II al PAC - Dezvoltare rurală.

Pentru perioada 2014-2020, după transferurile între piloni operate de statele membre, s-au alocat 99,6 miliarde euro Fondului European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR). Prin adăugarea contribuțiilor naționale legate de cofinanțare, fondurile utilizate în cadrul Pilonului II al PAC pentru dezvoltare rurală au totalizat 161 de miliarde euro. Cel puțin 30% din finanțarea FEADR urma să fie consacrată investițiilor în domeniile mediului și climei, dezvoltării zonelor forestiere și îmbunătățirii viabilității pădurilor, măsurilor de „agromediu - climă”, agriculturii biologice și plăților Natura 2000. În plus, cel puțin 5% din participarea FEADR revenea inițiativei Leader.

Figura 2: Structura bugetului PAC 2014-2020 (corectat în anul 2015), cu alocările pentru „Înverzire” și măsuri de agromediu finanțate în UE-28
miliarde euro (prețuri curente)

*la aceasta suma se adaugă contribuțiile naționale

Sursa: Reprezentare sintetică a autorului pe baza documentației consultate.

Principiile generale ale Pilonului II – dezvoltare rurală sunt: cofinanțare din bugetele naționale și programare națională sau regională multianuală plecând de la un „*menu de măsuri*” european. În total au fost disponibile 118 programe de dezvoltare rurală pentru cele 28 de state membre, care conțin sarcini clare ce trebuie îndeplinite (Regulamentul nr. 1305/2013). Regulamentul de dezvoltare rurală pentru perioada 2014-2020 se referă la 6 priorități economice, de mediu și sociale, stabilite pentru toate statele membre, dar a căror ierarhizare constituie atributul fiecărui stat.

Potrivit datelor disponibile, analizate de Ragonnaud (2016), cele mai des finanțate trei măsuri pentru dezvoltare rurală, decise de statele membre sunt: investiții în active (23,5% din cheltuielile publice totale), măsuri de „agromediul - climă” (17%) și plăți în favoarea zonelor care se confruntă cu constrângeri naturale sau cu alte constrângeri specifice (16%).

2.3 Analiza comparativă a priorităților dezvoltării rurale stabilite de România, Ungaria și Polonia și a finanțării acestora în perioada 2014-2020

➤ *Caracteristici comparative ale ruralului*

Foste țări comuniste, România, Ungaria și Polonia au aderat la Uniunea Europeană în al cincilea val de extindere a Uniunii Europene. Deși au structuri diferite ale ruralului, caracteristica generală a acestor țări este rata ridicată a riscului de sărăcie în zonele rurale și gradul ridicat de atomizare a fermelor, în special în România și Ungaria, unde fermele mici familiale de sub 5 hectare reprezintă în jur de 90% din totalul numărului de ferme (Câmpeanu, 2019). Productivitatea în sectorul agricol este scăzută în toate cele trei țări ca urmare a lipsei echipamentelor tehnice adecvate în fermele familiale, precum și a lipsei de antreprenori și inovatori în zonele rurale. Forța de muncă educată este greu de atras în aceste zone, din lipsa infrastructurii de bază și a serviciilor (EC, 2016).

Tabelul 2: Caracteristici ale ruralului în România, Ungaria și Polonia

	UM	ROMÂNIA	POLONIA	UNGARIA
Suprafața rurală	% din total	87	51,2	66,3
Populație în zona rurală	% din total	45	39,0	46
Rata riscului de sărăcie în zona rurală	%	40,0	32,7	...
Ferme mici familiale, sub 5 ha	% din nr. total	93,0	55,0	87,0

Sursa: Reprezentare autor, pe baza datelor din EC (2017a), EC (2017b), EC (2017c).

România are cea mai mare pondere a suprafeței rurale dintre cele trei țări de comparație analizate (87% din total suprafață), cea mai mare pondere a fermelor mici familiale de sub 5 ha (93% din numărul total), cea mai mare rată a riscului de sărăcie în zona rurală (40%) și o pondere mare a populației rurale, cvasi - egală cu cea a Ungariei (45%). Dintre cele trei țări de comparație, Polonia are cea mai mică pondere a suprafeței ruralului, a populației rurale, a numărului de ferme mici familiale de sub 5 ha și cea mai mică rată a riscului de sărăcie în spațiul rural (Tabelul 2).

➤ **Finanțarea comparativă a priorităților și măsurilor de înverzire /ecologizare și agromediu în spațiul rural al României, Poloniei și Ungariei**

Finanțarea dezvoltării rurale în România din bani publici (FEADR și contribuții naționale), de circa 9,5 miliarde euro pentru perioada 2014-2020 este mai mult decât dublă față de cea a Ungariei, dar reprezintă 70% din cea a Poloniei. Diferența mare de fonduri alocate dezvoltării rurale în România și Polonia nu rezultă din finanțarea din fonduri europene, ci din co-finanțarea națională, care în România reprezintă un sfert din cea a Poloniei (Tabelul 3).

Schemele de înverzire și agromediu pentru spațiul rural se încadrează în Prioritatea 4- Refacerea, conservarea și consolidarea ecosistemelor legate de agricultură și silvicultură și în Prioritatea 5E- Conservarea, sechestrarea carbonului prin investiții în silvicultură. Potrivit Politicii Agricole Comune 2014-2020, statele membre au obligația de a stabili cel puțin 30% din finanțarea alocată din fonduri publice (FEADR și contribuții naționale) pentru aceste priorități.

Tabelul 3: Alocarea cheltuielilor publice pentru înverzirea spațiului rural și combaterea schimbărilor climatice în unele state membre UE-28, pe priorități și măsuri, 2014 – 2020

Priorități și măsuri în Programele de dezvoltare rurală	România		Polonia		Ungaria	
	Mil. euro	%	Mil. euro	%	Mil. euro	%
Finanțare din bani publici 2014-2020 Mil. euro	9473		13513		4168	
din care:						
Fonduri UE	8100		8600		3400	
Co-finanțare națională	1340		4900		800	
Prioritate P4 - Refacerea, conservarea și consolidarea ecosistemelor legate de agricultură și silvicultură	România		Polonia		Ungaria	
din care măsuri (M):	2813	100,0 %	4160,6	100,0 %	1286,5	100,0 %
M10 – măsuri de agromediu	1052,6	37,4 %	1 184,1	28,5 %	757	58,8 %
M11 – ferme organice	236,4	8,4 %	700,0	16,8 %	207,6	16,1 %
M13 - zone cu constrângeri naturale	1354,9	48,1 %	2 166,0	52,1 %	41,4	3,2 %
Prioritate P5 E Conservare, sechestrare carbon	124,5	100,0 %	301	100,0 %	170,7	100,0 %
din care măsuri (M):						
M08 Investiții în zone împădurite	124,5	100,0 %	301,0	100,0 %	162,7	95,3 %
Total P4 + P5 E	Milioane de euro					
	România		Polonia		Ungaria	
	2937,5		4461,6		1457,2	

Sursa: Prelucrare și reprezentare a autorului, pe baza datelor din EC (2019); ENRD (2015a) și ENRD (2015b).

Din analiza alocărilor financiare pentru perioada 2014-2020 pe priorități și măsuri în România, Polonia și Ungaria (Tabelul 3) rezultă următoarele aspecte:

- alocările stabilite de România, Polonia și Ungaria pentru Prioritatea P4 și Prioritatea P5E au fost respectate (cel puțin 30%) de fiecare dintre cele 3 țări de comparație, alocările variind între 31% (în România) și 35% (în Ungaria).
- Cea mai mare parte a finanțării este orientată de cele 3 țări pentru Prioritate P4.
  - în cadrul Priorității P4 România alocă circa jumătate din investiții pentru zone cu constrângeri naturale și alte constrângeri (măsura M13), în timp ce Ungaria numai 3%;
  - Ungaria alocă cea mai mare parte a cheltuielilor din P4 pentru măsuri de agromediu (aproape 60% pentru măsura M10);
  - Investițiile pentru ferme organice (măsura M11) au o pondere dublă în Polonia și Ungaria comparativ cu România.
- În cadrul Priorității P5E, fiecare dintre cele trei țări orientează 100% sau aproape 100% din investiții pentru conservare și sechestrare a carbonului în zonele împădurite.

În concluzie, dezvoltarea rurală, „al doilea Pilon al PAC”, furnizează statelor membre o anvelopă de finanțare a UE, care se administrează național sau regional, în baza unor programe multianuale cofinanțate din resurse naționale. Noutatea pentru perioada 2014-2020 constă în faptul că noul sistem oferă o mai mare flexibilitate statelor membre. Din analiza comparativă a programelor și priorităților stabilite de România, Ungaria și Polonia, aprobate de Comisia Europeană, rezultă că ceea ce este diferit între cele 3 țări atestă flexibilitatea oferită statelor membre în a stabili măsurile (M) cele mai potrivite, funcție de condițiile specifice, obiectivele strategice și interesele naționale, precum și ponderea diferită a măsurilor în cheltuielile publice de investiții alocate.

2.4 Considerente privind modul de aplicare a înverzirii și a măsurilor de agromediu la nivelul spațiului rural din UE și România, în baza PAC 2014-2020

- *Exploatațiile de dimensiuni mai mici pot beneficia de sprijinul financiar acordat prin înverzire fără să fie necesar să îndeplinească cerințele legate de înverzire.*

Înverzirea (sau plata pentru înverzire) este un nou tip de plată directă pentru fermieri, care a fost introdusă odată cu reforma din 2013 a Politicii Agricole Comune (PAC), având ca referință perioada 2014-2020. Toți fermierii din statele membre ale UE care depun cereri anuale în cadrul oricăreia dintre schemele de plăți directe ale PAC trebuie să depună cerere și pentru a beneficia de plata pentru înverzire.

De facto, cerințele privind înverzirea se aplică unei minorități de exploatații agricole (mari) din UE, însă acestea formează cea mai mare parte a suprafeței agricole a UE. În cazul exploatațiilor de dimensiuni mici (precum cele majoritare din România și Ungaria), fermierii pot beneficia de sprijinul acordat pentru înverzire fără să fie necesar să îndeplinească toate cerințele legate de înverzire și nici măcar vreuna dintre ele. Cerințele legate de înverzire nu se aplică nici în cazul exploatațiilor considerate „verzi prin definiție”: de exemplu, fermierii care practică o agricultură ecologică pot beneficia de plata pentru înverzire fără să fie nevoie să demonstreze faptul că respectă cele trei practici

legate de înverzire, anume rotația culturilor, menținerea pajiștilor permanente și zonele de interes ecologic (ECA, 2017).

În România, unde 93% din numărul total al fermelor sunt ferme mici familiale, de sub 5 ha, fermierii au avut posibilitatea de a beneficia de plata pentru înverzire fără să fie nevoie să demonstreze faptul că respectă cele trei practici legate de înverzire.

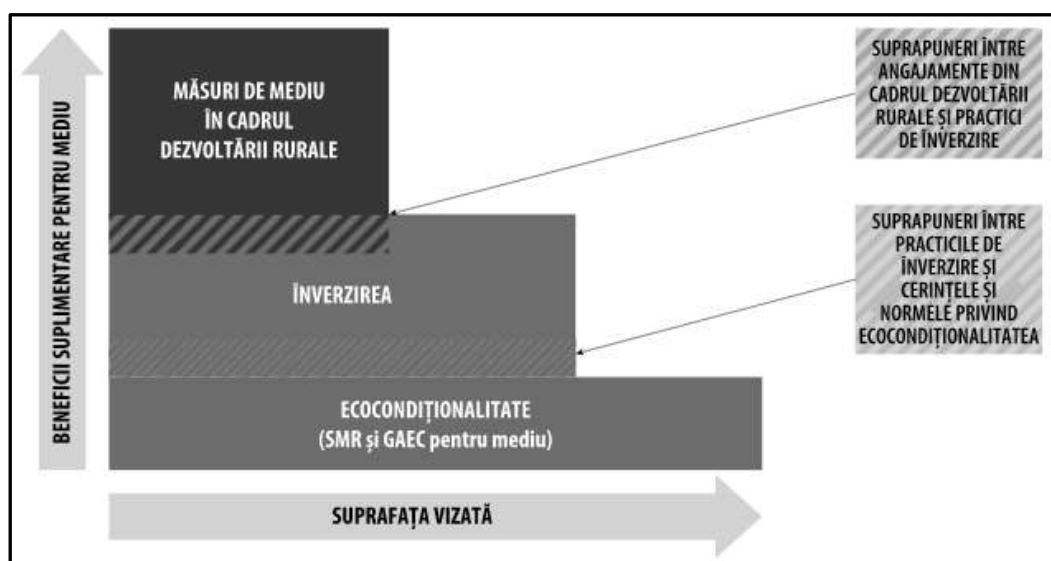
- *Deși înverzirea este o schemă complexă de sprijin pentru venitul fermierilor, datorită schimbărilor foarte limitate la nivelul practicilor agricole, este considerată ineficăce din punct de vedere al impactului asupra mediului.*

Înverzirea, astfel cum a fost implementată în primul an de aplicare (2016), nu a avut impact asupra îndeplinirii obiectivelor de ecologizare a spațiului rural comunitar, în principal deoarece, deja dinainte de introducerea plății pentru înverzire, angajamentele propuse fermierilor în cadrul acestor măsuri depășeau cerințele în materie de înverzire. Se estimează că înverzirea a produs schimbări la nivelul practicilor agricole pentru doar aproximativ 5% din suprafața agricolă totală a UE în anul 2016 (conform singurelor date disponibile în ECA, Raportul special CCE, nr.21/ 2017)

- *Înverzirea se suprapune cu alte instrumente legate de mediu din cadrul PAC*

Această observație am realizat-o încă de la începutul cercetărilor pe această temă, în perioada de documentare, fiind dificil de separat instrumentele utilizate în cadrul Pilonului II al PAC de alte instrumente care să conducă la îndeplinirea obiectivelor de mediu și climă ale Uniunii Europene. Pentru a putea face o distincție relativ mai bună am realizat Figura 1 (Cerințe de înverzire/ecologizare a economiei agricole și forestiere din Uniunea Europeană, 2014-2020).

Figura 3: Suprapuneri între înverzire și alte instrumente legate de mediu din cadrul PAC

Sursa: Curtea de Conturi Europeană, pe baza documentului de lucru al serviciilor Comisiei Europene, SWD (2016).

Totodată, documentarea făcută în literatura europeană de specialitate arată că documentele de lucru ale serviciilor Comisiei Europene (EC, SWD (2016)) indică un model piramidal al celor 3 instrumente ale PAC pentru atingerea obiectivelor legate de mediu și de climă: înverzirea, eco-condiționalitatea și măsurile de agromediu și climă. Documentul atestă că există suprapuneri semnificative între înverzire și angajamentele de mediu din cadrul dezvoltării rurale, precum și suprapuneri între practicile de înverzire și cerințele de eco-condiționalitate (Figura 3).

În opinia critică a Curții de Conturi Europene (2017), *înverzirea adaugă o complexitate semnificativă Politicii Agricole Comune, care nu se justifică în raport cu rezultatele ei preconizate. Această complexitate rezultă nu în ultimul rând din modul în care înverzirea se suprapune cu celelalte instrumente de mediu din cadrul PAC (eco-condiționalitatea și măsurile de mediu din cadrul pilonului II), fiind posibilă apariția a două tipuri de riscuri: efectul de balast și dubla finanțare.*

Anumite decizii și acțiuni întreprinse de statele membre ale UE și de către Comisie au atenuat aceste riscuri. Astfel, modificarea legislației secundare în materie a răspuns anumitor preocupări pe care fermierii și statele membre le au cu privire la complexitatea politicii. Totodată, Curtea de Conturi Europeană a constatat că *supravegherea asigurată de Comisie cu privire la modul în care statele membre implementează înverzirea a fost adecvată.*

În concluzie: Politica mult vehiculată de „înverzire / ecologizare” („greening”, engl.) a zonelor rurale prevăzută de PAC pentru perioada 2014-2020 a devenit una dintre cele mai puțin populare din istoria PAC, neapreciată de fermieri din cauza birocrăției asociate și respinsă de ecologiști pentru că nu a reușit să livreze toate beneficiile promise în domeniul protecției mediului.

Drept urmare, câștigurile nete pentru mediu rezultate din acțiunea de ecologizare / înverzire, conform evaluărilor efectuate de Curtea de Conturi Europeană (2017), au fost dezamăgitoare. Alte probleme au apărut din faptul că cerințele de ecologizare din Pilonul I - Agricultură al PAC au avut tendința de a se intersecta cu unele dintre cerințele de gestionare a terenurilor în cadrul schemelor agroambientale care formează baza Pilonului II - Dezvoltare rurală. Aceasta a necesitat procese complicate pentru reducerea plăților de ajutor efectuate în cadrul Pilonului I pentru a se evita riscul ca agricultorii să fie plătiți de două ori pentru același serviciu – ceea ce este interzis în temeiul legislației UE.

De aceea sunt necesare eforturi de reglementare și finanțare pentru creșterea eficienței politicii viitoare de înverzire.

3. Perspectivele procesului de înverzire/ecologizare a spațiului rural european în 2021-2027 și a finanțării din fonduri europene (2021-2023 și 2021-2027)

O Europă justă și durabilă nu va fi posibilă fără ca zonele rurale să fie integrate în mod corespunzător în planurile de redresare a COVID-19, în PAC și în Pactul Verde European.

3.1 Reforma procesului de înverzire/ecologizare a spațiului rural european, sub influența Pactului Verde European și al crizei sanitare generate de pandemia cu COVID-19.

Programele Politicii Agricole Comune sunt legate de ciclurile bugetului multianual al UE, care au condus la noi reglementări cvasi-automate. Pentru că exercițiul financiar 2014-2020 se apropia de sfârșit, Comisia Europeană (Junker) a pregătit, încă din iunie 2018, propuneri pentru următorul exercițiu financiar 2021-2027, pe baza Comunicării CE din noiembrie 2017. Propunerile pentru PAC 2021-2027 aduceau schimbări ale cadrului în care piețele agroalimentare operează și aveau ca scop să îmbunătățească mediul și starea ecologică a zonelor rurale.

Noua Comisie Europeană aleasă în anul 2019 (Van der Leyen) a adus însă schimbări majore în orientările strategice ale UE-27, cu ambiții ecologice mai mari, un prim act fiind constituit din încheierea Pactului ecologic european (European Green Deal, decembrie 2019), cu reverberații în toate viitoarele strategii ale UE. Multe dintre inițiativele/acțiunile pentru atingerea obiectivelor sale sunt relevante pentru zonele rurale, atât în ceea ce privește utilizarea și gestionarea durabilă a terenurilor și resurselor rurale, cât și reziliența economică și viabilitatea socială a comunităților rurale. Sectorul agricol și agroalimentar prezintă un interes deosebit, deoarece amploarea impactului său actual asupra degradării ecosistemelor rurale, a resurselor naturale (sol, apă și aer) și contribuția sa la schimbările climatice sunt în continuare îngrijorătoare. În prezent, sectorul emite 10% din emisiile de gaze cu efect de seră ale UE. În plus, Agenția Europeană de Mediu (AEM) evidențiază o scurgere de 37% a aportului de azot pe hectarul de teren agricol combinată cu utilizarea pe scară largă a pesticidelor, ambele responsabile de declinul major al biodiversității în zonele rurale.

Comunitățile rurale și activitățile lor economice, cum ar fi agricultura, au un potențial enorm de a contribui la obiectivele Pactului ecologic european prin inversarea acestor tendințe. Prin urmare, atât Pactul ecologic cât și strategiile și planurile de acțiune asociate oferă o oportunitate de a regândi rolul pe care îl pot juca comunitățile rurale, gestionarea terenurilor și activitățile economice conexe ca parte a tranziției către o Europă verde și durabilă.

În domeniul agriculturii și dezvoltării rurale, au fost lansate la scurt timp după Pactul verde european, Strategia de la fermă la consumator și Strategia biodiversității (în anul 2020). Noile orientări strategice au fost înglobate în noua Politică Agricolă Comună (2020, iunie) mai echitabilă, mai verde/ecologică, mai prietenoasă cu animalele și mai flexibilă. După o perioadă de tranziție (2021-2022), din ianuarie 2023 urmează să fie puse în aplicare ambiții mai mari în materie de mediu și climă, aliniată la obiectivele Pactului verde european.

Potrivit declarațiilor vicepreședintelui Comisiei Europene, F. Timmermans, *Comisia a lucrat pentru o nouă politică agricolă comună care să poată sprijini Pactul Verde European. Acordul la care s-a ajuns marchează începutul unei schimbări reale în modul în care practicăm agricultura în Europa. În următorii ani, vom proteja zonele umede și turbăriile, vom dedica biodiversității mai multe terenuri agricole, vom stimula agricultura ecologică, vom deschide noi surse de venit pentru fermieri prin intermediul agriculturii cu (sechestrare de) carbon și vom începe să remediem inegalitățile în ceea ce privește distribuția sprijinului pentru venit (EC, 2021a).*

La doar câteva luni de la publicarea Pactului Verde European a fost declarată pandemia fără precedent de COVID-19, care a afectat grav și țările membre ale UE. Criza și strategiile locale și

naționale de redresare au dat un impuls suplimentar principiilor durabilității și tranziției juste care se află în centrul Pactului ecologic. Zonele rurale joacă în prezent un rol important în regândirea lanțurilor de aprovizionare cu alimente și biomasă care sunt robuste și rezistente la șocuri. În acest context, Comisia Europeană s-a concentrat asupra rezilienței sistemelor economice, sociale și de sănătate ale UE.

3.2 Finanțarea din fonduri europene a procesului de înverzire/ecologizare a agriculturii și a spațiului rural european în perioada 2021-2027

Pactul Verde European ca și apariția pandemiei de COVID-19, în martie 2020, au condus la noi măsuri și instrumente financiare pentru înverzire/ ecologizare, combatere a schimbărilor climatice și redresare și reziliență în timpul pandemiei și al perioadei de tranziție la noua Politică Agricolă Comună (2021-2022).

Cadrul financiar multianual (CFM) al UE-27 pentru perioada 2021-27, adoptat la 17 decembrie 2020, se ridică la 1.210 miliarde euro (în prețuri curente), cu o sumă suplimentară de 808 miliarde euro (în prețuri curente) din instrumentul de redresare al UE pentru generația următoare (Nextgeneration EU).

Ca urmare, s-au înregistrat schimbări majore și în structura bugetului UE-27 pentru exercițiul financiar 2021-2027, iar în speța analizată de noi schimbările sunt semnificative comparativ cu exercițiul financiar anterior pentru UE-27. Alocarea totală pentru Politică Agricolă Comună (PAC) se ridică la 386,6 miliarde euro (cu circa 3% peste nivelul din cadrul financiar multianual anterior, recalculat pentru UE-27), cu o ușoară scădere pentru Pilonul I – agricultură și o majorare semnificativă pentru Pilonul II- dezvoltare rurală.

Menționăm că din Fondul de redresare și reziliență al Uniunii Europene pentru anii 2021 și 2022 se repartizează circa 10% pentru Pilonul II – dezvoltare rurală al PAC (8,1 miliarde euro) în vederea redresării spațiului rural comunitar (Figura 4).

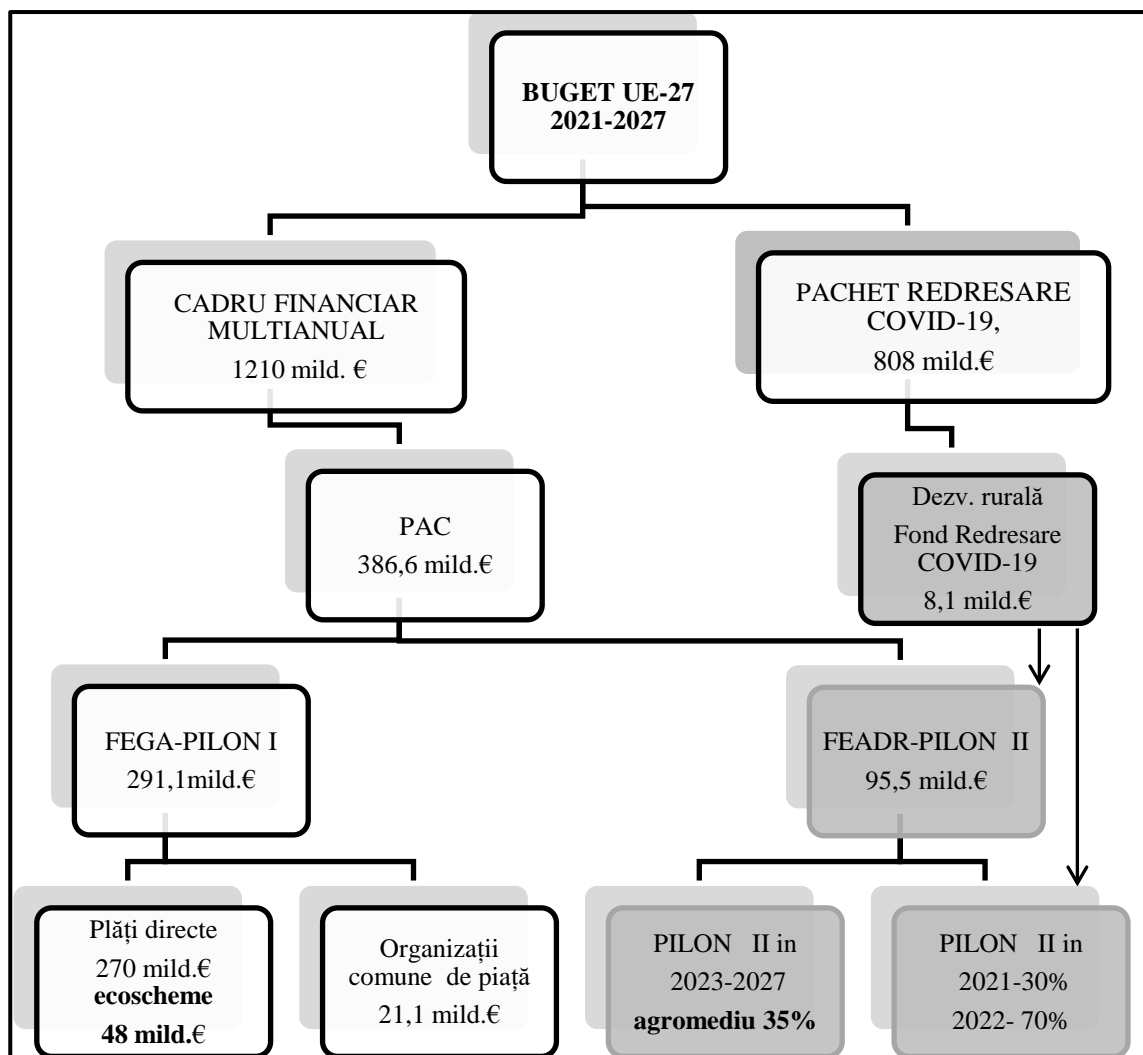
Datele avansate de Comisia Europeană pentru alocările financiare anuale pentru UE-27 în perioada 2021-2027 (EC, 2021b) relevă ușoare creșteri succesive pentru sprijinirea veniturilor fermierilor ce includ și ecoscheme (de la 38,1 miliarde euro în anul 2021 la 38,9 miliarde euro în anul 2027), majorarea injecțiilor financiare din Fondul de redresare și reziliență în perioada de tranziție a PAC (de la 2,39 miliarde euro în anul 2021 la 5,68 miliarde euro în anul 2022) și alocări anuale cvasi-constante pentru dezvoltare rurală de 12,11 miliarde euro (cu excepția anului 2021 pentru care au fost alocate 14,79 miliarde euro).

Noua PAC introduce noi instrumente financiare care vor permite o performanță mai eficientă și mai bine direcționată în materie de mediu, climă și bunăstare a animalelor, anume: *a) coerența cu Pactul ecologic european; b) condiționalitate și c) eco-scheme.*

- În ce privește *eco-condiționalitatea*, cerințele minime pe care beneficiarii PAC trebuie să le respecte pentru a primi sprijin sunt acum mai ambițioase. De exemplu, în fiecare fermă, cel puțin 3% din terenurile arabile vor fi dedicate biodiversității și elementelor neproductive, cu posibilitatea de a primi un sprijin prin intermediul eco-schemelor pentru a se dedica biodiversității 7% din terenurile arabile.

Figura 4: Structura bugetului UE-27 pentru perioada 2021-2027, cu alocările pentru PAC, înverzire/ ecologizare, combatere schimbări climatice

Miliarde euro (prețuri curente)

Notă: P I – Pilon Agricultură; P II – Pilon Dezvoltare rurală

Sursa: Reprezentare sintetică a autorului pe baza datelor din EC (2021b).

- *Eco-schemele*². Statele membre ale UE-27 vor fi obligate să ofere fermierilor acest nou instrument voluntar, care va recompensa fermierii pentru punerea în aplicare a practicilor climatice și ecologice (agricultura ecologică, agroecologia, gestionarea integrată a dăunătorilor etc.), precum și pentru îmbunătățirea bunăstării animalelor. Statele membre trebuie să aloce pentru ecoscheme cel puțin 25 % din bugetul lor de sprijin pentru veniturile fermierilor, în valoare totală de 48 de miliarde euro din bugetul plăților directe la nivelul UE.

² Lista oficială a Comisiei Europene privind practicile agricole ce vor fi suportate de ecoscheme a fost publicată în ianuarie 2021 și poate fi accesată la adresa: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/factsheet-agri-practices-under-ecoscheme_en.pdf.

- Cel puțin 35 % din fondurile de dezvoltare rurală vor fi alocate *angajamentelor de agromediu*, care promovează practicile de mediu, climă și bunăstare a animalelor (Figura 4).

4. Concluzii

Înverzirea sau ecologizarea este de dată relativ recentă, devenind parte componentă a Politicii Agricole Comune (PAC) începând cu exercițiul financiar 2014-2020, ca modalitate de îmbunătățire a performanței în materie de mediu și climă în agricultură și în spațiul rural al Uniunii Europene.

Analiza noastră a evidențiat distincții între măsurile complexe de înverzire specifice Pilonului I – agricultură al PAC și măsurile de agromediu specifice Pilonului II – dezvoltare rurală, dar rezultatele analizei conduc la concluzia că *în primul exercițiu financiar de funcționare, anume 2014-2020, înverzirea, ca și finanțarea acesteia, s-a suprapus cu alte instrumente legate de mediu din cadrul PAC*. Această suprapunere, recunoscută și de Curtea de Conturi Europeană, a necesitat procese complicate pentru reducerea plăților de ajutor acordate fermierilor în cadrul Pilonului I pentru a se evita riscul ca agricultorii să fie plătiți de două ori pentru același serviciu - ceea ce este interzis în temeiul legislației UE.

Datorită complexității aplicării, politica de „înverzire / ecologizare” (greening, engl.) a zonelor rurale prevăzută de PAC în perioada 2014-2020 a devenit una dintre cele mai puțin populare din istoria PAC, neapreciată de fermieri din cauza birocrăției asociate și respinsă de ecologiști pentru că nu a reușit să livreze beneficiile promise. Drept urmare, câștigurile nete pentru mediu rezultate din acțiunea de înverzire /ecologizare, conform evaluărilor efectuate de Curtea de Conturi Europeană, au fost dezamăgitoare în 2014-2020.

Noua Comisie Europeană aleasă în anul 2019 a adus schimbări majore în orientările strategice ale UE-27, cu ambiții ecologice mai mari, un prim act fiind constituit din încheierea Pactului Verde European (decembrie 2019), cu reverberații în toate viitoarele strategii ale UE.

Multe dintre inițiativele și acțiunile pentru atingerea obiectivelor Pactului Verde European sunt relevante pentru zonele rurale, atât în ceea ce privește utilizarea și gestionarea durabilă a terenurilor și resurselor rurale, cât și reziliența economică și viabilitatea socială a comunităților rurale. Sectorul agricol și agroalimentar prezintă un interes deosebit, deoarece amploarea impactului său actual asupra degradării ecosistemelor rurale, resurselor naturale (sol, apă și aer) și contribuția sa la schimbările climatice sunt în continuare îngrijorătoare (10% din emisiile de gaze cu efect de seră ale UE la care se adaugă o scurgere de 37% a aportului de azot aplicat pe hectar de teren agricol și utilizarea pe scară largă a pesticidelor).

Analiza noastră relevă potențialul enorm al comunităților rurale și al activităților economice, cum ar fi agricultura, de a contribui la obiectivele pe termen lung ale Pactului Verde European prin inversarea acestor tendințe.

Pactul Verde European ca și apariția pandemiei de COVID-19, în martie 2020, au condus la noi măsuri și instrumente financiare pentru înverzire/ ecologizare, combatere a schimbărilor climatice și redresare și reziliență în timpul pandemiei și al perioadei de tranziție la noua Politică Agricolă Comună (2021-2022).

Analiza atestă, totodată, că pe ansamblul perioadei 2021-2027, noua Politică Agricolă Comună ce înglobează orientările strategice ale Pactului Verde European, ale Strategiei de la fermă la consumator și ale Strategiei biodiversității, va sprijini tranziția către o agricultură mai durabilă, mai verde, cu ambiții sporite pentru zonele rurale în ceea ce privește clima, mediul și bunăstarea animalelor. Aceste orientări vor fi aplicate prin intermediul planurilor strategice naționale ce se află în pregătirea fiecărui stat membru al UE-27.

Referințe bibliografice

- Câmpeanu, Virginia (2019). Noua paradigmă a Politici Agricole Comune pentru perioada 2014-2020. *Euroinfo*. IEM, Academia Română.
- Curtea de Conturi Europeană. (ECA, 2017). *Înverzirea: o schemă de sprijin pentru venit mai complexă, însă ineficace deocamdată din punctul de vedere al impactului asupra mediului*. Raport special nr. 21/2017. Preluat de pe: <https://www.eca.europa.eu/ro/Pages/DocItem.aspx?did=44179>.
- EC. (2015). *2014-2020 Rural Development Programme: Key facts & figures Romania*. Preluat de pe: https://enrd.ec.europa.eu/sites/default/files/ro_rdp_qnt_summary_v1_0.pdf.
- EC. (2016). *Review of greening after one year*. Commission staff working document., Brussels, 22.6.2016 SWD(2016) 218 final. Preluat de pe: http://ec.europa.eu/agriculture/direct-support/pdf/2016-staff-working-document-greening-annex-5_en.pdf; http://ec.europa.eu/agriculture/direct-support/pdf/2016-staff-working-document-greening-annex-2_en.pdf
- EC. (2017a). *The Common Agricultural Policy: Investing In Rural Europe*. Preluat de pe: https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/rural-development-2014-2020/country-files/pl/factsheet_en.pdf.
- EC. (2017b). *Factsheet on 2014-2020 Rural Development Programme for Romania*.
- EC. (2017c). *Factsheet on 2014-2020 Rural Development Programme for Poland*.
- EC. (2019). *Factsheet on 2014-2020 Rural Development Programme for Hungary*. Preluat de pe: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/rdp-factsheet-hungary_en.pdf.
- EC. (2020). *O Strategie «De la fermă la consumator» pentru un sistem alimentar echitabil, sănătos și ecologic*. Preluat de pe: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/DOC/?uri=CELEX:52020DC0381&from=RO>.
- EC. (2021, January). *List of potential agricultural practices that eco-schemes could support*. Preluat de pe: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/factsheet-agri-practices-under-ecoscheme_en.pdf.
- EC. (2021a). Press release. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_21_2711
- EC. (2021b). *CAP allocations 2021-2027. Common agricultural policy funds*. Preluat de pe: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/financing-cap/cap-funds_en#overview.
- EC. (2021c). *O viziune pe termen lung pentru zonele rurale: pentru zone rurale ale UE mai puternice, conectate, reziliente și prospere*. Preluat de pe: https://ec.europa.eu/regional_policy/ro/newsroom/news/2021/06/30-06-2021-long-term-vision-for-rural-areas-for-stronger-connected-resilient-prosperous-eu-rural-areas.
- ENRD EC (2015a). *2014-2020 Rural Development Programme: Key Facts & Figures Poland*. Preluat de pe: https://enrd.ec.europa.eu/sites/default/files/pl_rdp_qnt_summary_v1_2.pdf.
- ENRD (2015b). *Policy overview 2014-2020*. Preluat de pe: <https://enrd.ec.europa.eu/en/node/1587/policy-overview-2014-2020>.
- European Commission (2020). *RDPs 2014-2020: Key facts & figures*. Preluat de pe: <https://enrd.ec.europa.eu/sites/default/files/priority-5-summary.pdf>.
- Ragonnaud, G. (2016). *Al doilea pilon al PAC: politica de dezvoltare rurală*, PE. 06/2016.
- UE (2013). Regulament nr. 1311/2013, noiembrie. JO L 347.
- UE (2015). Regulamentul de punere în aplicare nr. 2015/141. JO L 24.

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Câmpeanu, V. (2021). Finanțarea procesului de „înverzire” a spațiului rural al Uniunii Europene. Impactul crizei COVID-19. *Revista de Economie Mondială Vol. 13, Nr.2*, pp. 5-22.